

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВИТИ І ОСВИТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Освітньо-наукова програма

підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» «Психологія праці та психологічний супровід освіти дорослих» / «Work Psychology and psychological support adult education»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни: Методологічні засади організації психологічних досліджень

Викладач: Рибалка Валентин Васильович

Профіль викладача: <http://ipood.com.ua/data/Portfolio/Rybalka.pdf>

Контактний телефон: 0978824580

E-mail: valentyn.rybalka@gmail.com

Сторінка дисципліни <http://ipood.com.ua/phd-053/>

Консультації очні за попередньою домовленістю Понеділок та четвер з 14.00 до 15.00

Онлайн-консультації за попередньою домовленістю Viber (+380978824580) в робочі дні з 9.30 до 17.30

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасне суспільство перебуває у стані швидкоплинного трансформаційного процесу, що зумовило потребу у вивченні та вирішенні проблемних питань в галузі методології психологічних досліджень. Навчальна дисципліна «Методологічні засади організації психологічних досліджень» є невід'ємною складовою сукупності знань та вмінь, що формують професійний профіль здобувачів освітнього ступеня «доктор філософії» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія», дозволить створити передумови для усвідомленого наукового підходу до організації й проведення психологічних досліджень.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів освітнього ступеня «доктор філософії» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» з підходами, принципами, методами, формами та методиками організації й проведення психологічних досліджень.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів освітнього ступеня «доктор філософії» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» інтегральної, загальних та фахових компетентностей.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Під час сесії формат очний, у міжсесійний період – дистанційний. Передбачається самостійна (індивідуальна та групова) науково-дослідна діяльність, використання тренінгових занять.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмними результатами вивчення дисципліни «Методологічні засади організації психологічних досліджень» є формування наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність

ІК: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології праці та психологічного супроводу освіти дорослих, що передбачає глибоке переосмислення наявних у сфері психології інновацій та створення нових знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність до пошуку, відбору, аналізу і узагальнення наукової інформації та формулювання самостійних тверджень, положень, оцінок.

ЗК-2. Здатність до класифікації і систематизації отриманих нових знань, їх застосування для розробки та здійснення самостійного наукового дослідження.

ЗК-4. Здатність до генерації нових наукових ідей, розробки інноваційних способів професійної діяльності.

ЗК-5. Здатність до діяльності в наукових та освітніх проектах.

Фахові компетентності:

ФК-1. Здатність до **наукового аналізу та наукової рефлексії** методологічних основ, теорій, концепцій з філософії, психології, педагогіки дотичних до проблеми освіти дорослих та психології праці.

ФК-4. Здатність до побудови та здійснення **наукового експериментального дослідження** з урахуванням сучасних вимог до його рівня і якості.

ФК-7. Здатність створювати **дослідницькі та освітні проекти** у сфері освіти дорослих та її психологічного супроводу.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п. Формами і методами навчальної діяльності є лекції, семінари, практичні заняття. Передбачається самостійна (індивідуальна та групова) дослідницька діяльність, проведення практикуму, творчих завдань.

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період - дистанційний (*online*).

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання дисципліни «Методологічні засади організації психологічних досліджень» можна вважати успішними за умови досягнення слухачами **предметних результатів:**

▪ **ПРН 1.** Здатність орієнтуватись в теоретико-методологічних засадах досліджень у галузі філософії, психології та педагогіки освіти у глобальному та регіональному контекстах, розуміння чинників розвитку освітніх та наукових процесів з урахуванням полікультурності освітнього середовища.

▪ **ПРН 5.** Здатність добирати, використовувати та розробляти дослідницький інструментарій, здійснювати науковий експеримент відповідно до сучасних вимог; коректно застосовувати кількісні та якісні методи обробки та інтерпретації емпіричних даних психологічного дослідження, формулювати висновки для впровадження результатів наукового пошуку в практику.

▪ **ПРН 7.** Здатність діагностувати освітні потреби дорослих, проектувати та розробляти освітні технології та методи реалізації освітнього процесу з урахуванням вікових, культурологічних, професійно обумовлених особливостей різних категорій дорослих; здатність до створення сприятливого освітнього середовища.

▪ **ПРН 10.** Здатність здійснювати дослідження проблем трудової діяльності дорослих, ґрунтуючись на знаннях її психологічної структури, етапів та закономірностей розвитку, процесів професійного відбору, кар'єрного зростання.

Форми і методи діагностики успішності навчання: виконання індивідуального завдання (тестові та творчі завдання; підготовка усного виступу і презентації; написання наукової статті, підготовки наукової доповіді); дискусії, колоквиум, тощо.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 30

Кількість годин: лекції – 4, практичні – 6.

Вид заняття	Кількість годин
лекції	4
семінарські заняття / практичні / лабораторні	6
самостійна робота	20

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Обов'язкова/вибіркова
2020-2021	I	1-2	053 Психологія	1/30	2	Залік	Обов'язкова

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Ефективність вивчення дисципліни «Методологічні засади організації психологічних досліджень» значно підвищиться, якщо здобувач зацікавлений у вивчав курси загальної, вікової та педагогічної психології, дисципліни з філософських та педагогічних методологій дослідження, а також, має навички самостійної роботи з конструювання, апробація та застосування сучасних методів і методик, розробки курсових та дипломних дослідницьких проєктів, обізнаний із базовими методологічними і теоретичними засадами психології, опанував на рівні магістратури дисципліну «Теорія та методологія психологічного дослідження».

ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

У період сесії використовується медіапроектор; мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з викладачами, відділом аспірантури, адміністрацією з приводу проведення занять та консультацій.

У міжсесійний період використовуємо комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з викладачами, відділом аспірантури, адміністрацією та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

ПОЛІТИКИ ДИСЦИПЛІНИ

При організації освітнього процесу в ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України майбутні доктори філософії, викладачі, адміністрація діють відповідно до: Положення про систему забезпечення якості освіти в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії та доктора наук; Положення про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії; Положення про політику академічної доброчесності; Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність; Положення про порядок перезарахування навчальних дисциплін та визначення академічної різниці; Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості аспірантами.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Згідно з роздадом 3	Модуль 1. Наукова психологія. Тема 1.1. Вступ. Закони і принципи наукової психології – характеристика у методологічному просторі за такими рівнями, як: філософсько-психологічний, загальнонауково-психологічний, теоретико-психологічний, психолого-прикладний, практично-психологічний, онто-психологічний, академічно-психологічний.	Лекція / Face to face	Презентація, методичні рекомендації	1-16	Створення презентацій за вибором: «Закони і принципи наукової психології» або «Рівні методологічного простору психології»	2 б.	жовтень
Згідно з роздадом	Тема 1.2. Основні методологічні категорії та поняття дисципліни Основні методологічні категорії та поняття дисципліни: психологія; педагогічна та вікова психологія; особистість та її психологічна структура; діяльність, праця особистості; розвиток психіки, вікова періодизація, доросла особистість; життєвий шлях особистості; психологічна культура, духовність, честь та гідність особистості; психологія освіти дорослих	Лекція / Face to face/ <i>Online</i>	Презентація, методичні рекомендації	1-16	Розробка таблиці ключових понять теми, враховуючи основні методологічні категорії психології	8 б.	жовтень
Згідно з роздадом	Тема 1.2. Основні методологічні категорії та поняття дисципліни Основні методологічні категорії та поняття дисципліни: психологія; педагогічна та вікова психологія; особистість та її психологічна структура; діяльність, праця особистості; розвиток психіки, вікова	Практичне заняття/ <i>Online</i>	Презентація, методичні рекомендації	1-16	Розробка таблиць: методи, методики, техніки, технології психологічного дослідження Самостійна робота: Підготувати проект дослідження у сфері	10 б.	жовтень

	періодизація, доросла особистість; життєвий шлях особистості; психологічна культура, духовність, честь та гідність особистості; психологія освіти дорослих; методи, методики, техніки, технології дослідження і формування психіки.				освіти дорослих (вільний вибір вікової категорії).		
Згідно з розкладом	Змістовний модуль II. Організація психологічного дослідження Тема 2.1. Методологічні підходи у науковій психології, загальна характеристика та особливості застосування при організації психологічного дослідження Системний підхід; системно-психологічний підхід; особистісний підхід; віковий психологічний підхід; соціально-психологічний підхід; індивідуально-психологічний підхід; діяльнісний підхід; суб'єктно-вчинковий підхід; духовно-психологічний підхід; генетичний підхід; культурно-історичний підхід; синергетичний підхід; аксіологічний підхід; акмеологічний підхід; інноваційний підхід; андрагогічний підхід; гуманістичний підхід; конструктивний підхід; вітакультурний підхід; психопедагогічний підхід; Етичний кодекс вченого.	Практичне заняття/ <i>Online</i>	Презентація, методичні рекомендації	1-16	Експрес-опитування «Методологічні підходи у психології», «Загальна характеристика та особливості методологічних підходів психології».	10 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Методологічні засади проектування та здійснення психологічного дослідження в системі освіти. Актуальність проблеми дослідження та формулювання теми, об'єкт і	Практичне заняття/ <i>Online</i>	Презентація, методичні рекомендації	1-16	Підготовка рефератів за темою: «Методологічні засади проектування психологічного дослідження».	10 б.	квітень

	<p>предмет, мета і завдання, гіпотеза дослідження, вихідні теоретичні та методологічні положення, етапи і методи дослідження, контингент піддослідних, проведення констатувального і формувального експерименту, якісна та кількісна обробка й оцінка вірогідності отримуваних даних, висновки та їх теоретичне й практичне значення, презентація даних дослідження у формі дисертації, автореферату та друкованих наукових праць, перспективи продовження дослідження.</p>				<p>Самостійна робота: Підготувати проект дослідження у сфері психології педагогічної праці</p>		
	<p>Виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>Методичні матеріали, що забезпечують виконання самостійної роботи слухачів</p>	<p>Рекомендована, періодична література, електронні ресурси</p>	<p>Написання обґрунтування методологічних положень до дисертаційного дослідження за темою аспіранта.</p>	<p>20 б.</p>	<p>квітень</p>

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: експрес-опитування, фронтальна перевірка знань, індивідуальні завдання, реферати, творчі роботи.

Форма контролю: залік.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається максимально 60 балів, і рейтингу з атестації (екзамен, залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні /семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і майбутнього доктора філософії на першому занятті.

Рівень знань оцінюється:

«відмінно» - здобувач дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, виконання завдань є правильним, творчим, демонструє знання матеріалу, проявляє активність і творчість у виконанні індивідуальних і колективних завдань;

«добре» - аспірант володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має тезаурус з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні завдань різного типу;

«задовільно»- здобувач дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, помилки виправляє за допомогою викладача; враховується наявність конспекту, тезаурусу з дисципліни, виконання різних завдань (дослідницьких, творчо-пошукових тощо) групових завдань;

«незадовільно з можливістю повторного складання» - аспірант дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, пасивно або негативно проявляє себе у виконанні завдань.

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час семінарських, практичних занять та за самостійну роботу. Бали за поточну освітню діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни. Бали за підсумками проведення заліку або іспиту визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Індивідуальне завдання	Залікова робота	Сума
Модуль I						
T1	T2	T3	T4			
10	10	10	10	20	40	100

T1, T2 ... – теми модулів.

Примітка. Отримання 20 балів за індивідуальне завдання є необхідною умовою допуску здобувача до підсумкового семестрового контролю.

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 - 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота	01-34

ЛІТЕРАТУРА ДО ВСЬОГО КУРСУ

Основна

1. Баскаков А.Я., Туленков Н.В.Методология научного исследования: Учеб. пособие.- К.: МАУП, 2002.- 216 с.
2. Бех І.Д.Виховання особистості: Підручник.- К.: Либідь, 2008.- 848 с.
3. Велитченко Л.К., Подшивалкина В.І. Методологічні та теоретичні проблеми психології: програмний конспективний довідник.- Одеса: СВД Черкасов, 2009.- 279 с.
4. Максименко С.Д.Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.]. Т.1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології.- К.: Форум, 2002.- 319 с.
5. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова.- 6-те вид., стереотип.- К.: Либідь, 2008.- 560 с.
6. Рибалка В.В.Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навчально-методичний посібник.- К.: Ніка-Центр, 2003.- 204 с.
7. Рибалка В.В.Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник.- Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009.- 575 с.
8. Савчин М.В. Методологеми психології: монографія / Мирослав Савчин.- К.: Академвидав, 2013.- 224 с.
9. Татенко В.О.Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми: навч. посіб. / В.О.Татенко.- К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009.- 288 с.
10. Фурман А.В.Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології: [монографія] / Анатолій Васильович Фурман.- К. Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль: Економічна думка, 2013.- 100 с.
11. Хохліна О.П. Методологічні й теоретичні основи психології [Текст]: навч. посіб. / О.П.Хохліна.- К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014.- 232 с.
12. Яценко Т.С., Глузман А.В.Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога / Т.С.Яценко, А.В.Глузман.- Днепропетровск: Изд-во «Инновация», 2015.- 396 с.

Додаткова

1. Зязюн І.А.Філософія педагогічної дії: Монографія.- Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008.- 608 с.
2. Лук'янова Л.Б.Педагогічний персонал для роботи з дорослими: зміст поняття та сутність діяльності / Європейський Союз – Україна: освіта дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів].- К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015.- 200 с. – С. 29-34.
3. Ничкало Н.Г.Особистісний і професійний розвиток дорослих у контексті цивілізаційних змін / Європейський Союз – Україна: освіта дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів].- К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015.- 200 с. – С. 25-29.
4. Основи практичної психології / Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.: Підручник.- 3-тє вид., стереотип.- Київ: Либідь, 2006.- 536 с.

Періодична література

- «Естетика і етика педагогічної дії»
«Педагогічна майстерність як система мистецьких і професійних компетентностей»
«Освіта дорослих: теорія, практика, досвід»
«Порівняльна професійна педагогіка»

Інформаційні ресурси

- Електронна бібліотека ШПОД [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipood.com.ua/e-library/>
Електронна бібліотека Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс].. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/>
Національна бібліотека України ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
Електронна енциклопедія психології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ncscho.org.ua
Освітній сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.osvita.org.ua
Електронна педагогічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.otrok.ru